

Studia ad Archaeologiam Pazmaniensia

A PPKE BTK Régészettudományi Intézetének kiadványai

Archaeological Studies of PPCU Institute of Archaeology

Volume 8

Studia ad Archaeologiam Pazmaniensia
A PPKE BTK Régészettudományi Intézetének kiadványai
Archaeological Studies of PPCU Institute of Archaeology

Studia ad Archaeologiam Pazmaniensia
Nemzetközi szerkesztőbizottság / International Advisory Board

Heinrich Härke
Eberhard Karls Universität (Tübingen, D)

Oleksiy V. Komar
Institute of Archaeology of NUAS (Kiev, Ua)

Abdulkarim Maamoun
Damascus University (Damascus, Syr)

Denys Pringle
Cardiff University (Cardiff, UK)

Dmitry A. Stashenkov
Samara Regional Historical Museum (Samara, Ru)

BENDE LÍVIA

TEMETKEZÉSI SZOKÁSOK
A KÖRÖS–TISZA–MAROS KÖZÉN
AZ AVAR KOR MÁSODIK FELÉBEN

BESTATTUNGSBRÄUCHE IN DER ZWEITEN HÄLFTE
DER AWARENZEIT IM GEBIET ZWISCHEN
KÖRÖS, THEISS UND MAROS

Főszerkesztő

LŐRINCZY GÁBOR

Szerkesztők

MAJOR BALÁZS – TÜRK ATTILA

Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Bölcsészet és Társadalomtudományi Kar
Régészettudományi Intézet

BUDAPEST
2017

A kiadvány a Pázmány Péter Katolikus Egyetem KAP 16-71024-1.8-BTK programjának keretében készült

A kötet az ELTE BTK Történelemtudományi Doktori Iskolájában 2006-ban megvédett disszertáció rövidített változata

Borítókép

Tausírozott díszű, kettőspajzs alakú, vas övveret a pitvarosi 72. sírból. Fotó: Pápai Zoltán

Belső borító

Részlet az Első Katonai Felmérésből

Hátsó borító

Részlet a Második Katonai Felmérésből

Hátlapon

Kantár rekonstrukciója a pitvarosi 51. sír leletei alapján. Rajz: Nagy Imre

© Bende Livia szülei, Lőrinczy Gábor, Molnár Erika, Siklósi Zsuzsanna, Vörös István

© Archaeolingua Alapítvány

© Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Bölcsészeti és Társadalomtudományi Kar, Régészettudományi Intézet

ISBN 978-963-9911-95-6
HU-ISSN 2064-8162

Minden jog fenntartva. Jelen könyvet, illetve annak részeit tilos reprodukálni, adatrögzítő rendszerben tárolni, bármilyen formában vagy eszközzel – elektronikus úton vagy más módon – közölni a kiadó engedélye nélkül.

ARCHAEOLOGUA

2017

ARCHAEOLOGUA ALAPÍTVÁNY
H-1014 Budapest, Úri u. 49

Tördelés és layout: Váczi Gábor

Nyomda: Prime Rate Kft.

TARTALOM

1. Bevezetés	9
2. Katalógus	15
1. Almáskamarás-homokbánya (Békés megye).....	15
2. Apátfalva-vámház (Csongrád megye)	15
3. Békésszentandrás-Mogyorós-halom, MRT 8, 1/1. lh. (Békés megye)	16
4. Csárdaszállás-Hanzély-tanya, MRT 10, 4/21. lh. (Békés megye)	16
5. Csorvás-Kossuth Tsz (Békés megye).....	18
6. Endrőd-Bacsa-lapos, Szigetvári-tanya, MRT 8, 3/157. lh. (ma Gyomaendrőd, Békés megye)	18
7. Endrőd-Doboskert, MRT 8, 3/21. lh. (ma Gyomaendrőd, Békés megye)	21
8. Endrőd-Kecskészug (ma Gyomaendrőd, Békés megye)	21
9. Endrőd-Páskum, Iványi-köz, MRT 8, 3/119. lh. (ma Gyomaendrőd, Békés megye)	23
10. Eperjes-Csabacsüd (Csongrád megye)	23
11. Gádoros-November 7. Tsz (Szárító) (Békés megye)	23
12. Gerla-Szakácsföld, MRT 10, 5/16. lh. (Békés megye)	24
13. Gyula-483. lelőhely (a Békéscsaba–Gyula közti út négysávosítása, 5. lh., Békés megye).....	25
14. Hódmezővásárhely-Cinkus, Bulla-tanya (ma Orosháza határa, Békés megye)	29
15. Hódmezővásárhely-Gorzsa, Pócsy Mihály-tanya (Csongrád megye)	30
16. Hódmezővásárhely-Kishomok, 1–4. homokbánya (Csongrád megye)	31
17. Hódmezővásárhely-Sóshalom (Csongrád megye).....	32
18. Kondoros-Gépállomás utca, MRT 8, 6/9. lh. (Békés megye).....	33
19. Magyarcsanak-Belezi-dűlő (Csongrád megye)	34
20. Mártély-AP üdülő (Csongrád megye).....	34
21. Mindszent-Bozó Ambrus Károly tanyája (Csongrád megye).....	35
22. Mindszent-Helffy utca (Csongrád megye).....	36
23. Mindszent-vasútállomás (Csongrád megye).....	36
24. Nagykamarás (Békés megye)	37
25. Nagymágocs-Ótompá (Csongrád megye).....	38
26. Orosháza-Béke Tsz homokbánya (Békés megye).....	44
27. Orosháza-Bónum-téglagyár (Békés megye).....	51
28. Örménykút-hidroglóbusz, MRT 8, 7/11. lelőhely (Békés megye).....	63
29. Pítvaros-Lenin u. 9. (Csongrád megye).....	65
30. Pítvaros (Csongrád megye).....	66
31. Szarvas-Grexa-téglagyár, MRT 8, 8/68. lh. (Békés megye)	121
32. Szarvas-Horváth-puszta (Békés megye).....	149
33. Szarvas-Káka, Kettőshalmi-dűlő, MRT 8, 8/109. lh. (Békés megye).....	150
34. Szarvas-Kákapuszta-Kettőshalom, MRT 8, 8/108. lh. (Békés megye).....	150
35. Szarvas-Ponyiczky-tanya, MRT 8, 8/111. lh. (Békés megye)	153
36. Szarvas-Rózsás-halom, MRT 8, 8/75. lh. (Békés megye)	154
37. Szegvár-Kórógy-szentgyörgy-Gorkij Tsz (Csongrád megye).....	161
38. Szegvár-Kórógy-torok, Száraz Mátyás földje (Csongrád megye).....	161

39. Szegvár-Újtelep (Csongrád megye).....	162
40. Szegvár-Szőlőkalja (Csongrád megye).....	162
41. Szentes-Belsőecser, Brebovszki V. telke (Csongrád megye).....	163
42. Szentes-Belsőecser-Vékeri-mezsgyeecsatorna (Csongrád megye).....	163
43. Szentes-Berekhát, Buzi Farkas Imre földje (Csongrád megye).....	163
44. Szentes-Berekhát, Dr. Matolcsy Pálné földje (Csongrád megye).....	168
45. Szentes-Berekhát, Farkas-tanya I. (Csongrád megye).....	170
46. Szentes-Berekhát, Farkas-tanya II. (Csongrád megye)	171
47. Szentes-Gógány, Epressor/part (Csongrád megye)	173
48. Szentes-Kaján (Csongrád megye).....	174
49. Szentes-Kistőke (Csongrád megye).....	195
50. Szentes-Nagyhegy (Csongrád megye).....	198
51. Székkutas-Kápolnadűlő (Csongrád megye).....	209
52. Székkutas-Új Élet Tsz (Csongrád megye)	246
53. Tápé-Lebő-Kishomokos (Csongrád megye).....	246
3. A temetők földrajzi elhelyezkedése	249
4. A tájolás.....	250
5. Sírformák, a sírgödrök mérete, kialakítása	255
5.1. Aknasírok	255
5.2. Padkás sírok	257
5.3. Sírépítmények	260
5.4. Fülkesírok	261
6. A halottak sírba helyezésének módja	275
6.1. Koporsóhasználat.....	275
6.2. A halottak helyzete.....	281
6.3. Rendellenes temetkezések	282
6.4. Kettős (többes) sírok.....	283
7. A viselet elemei a temetkezési rítusban	287
7.1. Az öv.....	287
7.2. Az övviselettel összefüggő tárgyak.....	289
7.3. A ruházat díszei.....	291
7.4. Ékszerek.....	291
8. A tárgyi mellékletek szerepe a temetkezési rítusban.....	295
8.1. Eszközök.....	295
8.2. Fegyverek.....	297
8.3. Obulus.....	298
8.4. Edények	298
8.5. A lószerszámos temetkezés	301

9. Az állatokkal kapcsolatos mellékletek a temetkezési rítusban	305
9.1. Áldozati állatok.....	306
9.2. Ételmellékletek	317
9.3. Tojás.....	321
10. Összefoglalás	323
11. Bestattungsbräuche in der zweiten Hälfte der Awarenzeit im Gebiet zwischen Körös, Theiß und Maros	325
Irodalom – Rövidítések jegyzéke.....	327
Képtáblák	339
Szerkesztői utószó (LŐRINCZY GÁBOR)	479

FÜGGELÉK

SIKLÓSI ZSUZSANNA – LŐRINCZY GÁBOR

A pitvaros-víztározói késő avar kori temető radiokarbon keltezése, Bayes-analízise és régészeti értékelése	483
---	-----

MOLNÁR ERIKA

Pitvaros-Víztározó avar kori temető embertani vizsgálatának eredményei.....	505
---	-----

VÖRÖS ISTVÁN

A pitvarosi avar temető archaeozoológiai vizsgálata.....	533
--	-----